

ورای هم میدهم ولی این تقاضا نمیشود در اثر پیشنهاد يك نفر نماینده باشد.

آقا شیخ محمد علی تهرانی بنده پیشنهاد خودم را مسترد داشتم.

رئیس - از روی چه عبارتی میخواهید رأی بگیرید.

سردار معظم - اجازه میفرمائید عرض کنم.

رئیس - سه طور میتوانید رأی بگیرید.

سردار معظم - آن در مورد استیضاح است در نظامنامه داخلی در قضیه استیضاح سه طور رأی قائل شده رأی ساکت و رأی منفی و رأی مثبت ولی اگر استیضاحی نشده باشد نمیشود متوسل بشوقی که نظامنامه برای استیضاح معین کرده شد چنانچه در سایر جاها هم معمول است فرض بفرمائید دولت يك سیاستی اتخاذ کرده برای اطمینان از اینکه آن سیاستی که اتخاذ کرده مورد تصدیق مقنن و پارلمان هست یا نه ؟

بدون هیچ استیضاحی میتواند خودش تقاضای رأی اعتماد کند پس بنابراین فورمول های سه گانه که در نظامنامه معین شده مربوط بموارد استیضاح است و بنده باز هم تکرار میکنم چون استیضاحی نشده که این فورمولهای استیضاح به موقع عمل آید.

بنابراین اگر رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد نمیکرد مجلس باید صحبت را ختم میکرد و وارد دستور عادی میشد اما چون رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد کرده باید بر حسب تقاضای رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد کرده باشد بر حسب تقاضای رئیس دولت نمایندگان که نسبت بر رئیس الوزراء رأی اعتماد دارند و موافقت ورقه های سفید خودشان را بدهند.

رئیس - چون غیر از این موارد سه گانه چیزی دیگر در نظامنامه نیست پس باید آقایان يك عبارتی بنویسند تا بنده از روی آن عبارت رأی بگیرم.

سردار معظم - خوب دولت بنویسد.

رئیس الوزراء - رأی اعتماد با هر چه می خواهید بگیرید با سیاه سفید قرمز هر چه میخواهید بگیرید تقاضای مامعین شدن تکلیف ما است.

رئیس - رأی می گیریم هر چند که مطابق نظامنامه نیست ولی سابقه هم بشود.

آقای سردار معظم باید این مسائل را بهتر بدانند . رأی میگیریم نسبت به هیئت دولت ....

محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس - بنده سئوالی دارم.

رئیس - چه میفرمائید؟

شیخ الرئیس - مقصود بنده این بود که این رأی راجع به شخص رئیس الوزراء است یا هیئت دولت.

رئیس - عرض کردم بنویسید بنده بنده تارای بگیریم.

رأی میگیریم نسبت به آقای رئیس الوزراء و هیئت دولت آقایانیکه اعتماد دارند قیام فرمایند.

(آقایان نمایندگان - باتفاق قیام نمودند)

بعضی از نمایندگان - باتفاق رأی داده شد.

رئیس - اتفاق است. جلسه را اگر تصویب میفرمائید ختم کنیم؟

(نمایندگان - صحیح است)

رئیس - جلسه آتیه روز پنجشنبه دستور راپورت کمیسیون نفت.

(مجلس يك ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

منشی - م شهاب معظم السلطان

رئیس مجلس شورای ملی

موتمن الملك

جلسه ۴۹

صورت مشروح مجلس
یوم پنجشنبه سی ام اسد
۱۳۰۳ مطابق نوزدهم
محرم ۱۳۴۳

مجلس دو ساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل گردید .

(صورت مجلس یوم سه شنبه بیست و هشتم اسد رآقای میرزا شهاب الدین قرائت نمودند)

رئیس - عده برای مذاکرات کافی نیست .

نجات - اعلام بفرمائید بیایند .

رئیس - اعلام شده است .

(در این موقع از نمایندگان ورود نمودند عده کافی شد)

رئیس - راپورت نمره سه کمیسیون نطق راجع بمواد بیست و پنج و بیست و هفت و بیست و هشت مطرح است . ماده بیست و پنج :

(شرح ذیل خوانده شد)

مجلس شورای ملی اعلام و دولت تصدیق میکند که هیچ امتیاز دیگری که بتصویب مجلس شورای ملی نرسیده باشد راجع بحقوقی که بموجب این امتیاز داده میشود مربوط بنفت و گاز طبیعی قیر و مازوت و اوزکریت و سایر موادهیدر و کار بور متجانس نطق در يك قسمت یا کلیه چهار ایالت وجود ندارد بعلاوه در موضوع آنها هیچگونه دعوی و ادعائی که اعتبار قانونی داشته باشد موجود نیست .

مجلس شورای ملی اعلام و دولت تصدیق میکند این امتیاز و مزایائی که به موجب این امتیاز داده میشود منحصر و مانع للغير است .

رئیس - آقای ارباب کیخسرو .

(اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده هیچ موضوع این را نمی دانم که چرا در این ماده نوشته شده است دولت تصدیق میکند وقتی که مجلس شورای ملی چیزی را تصویب کرد فوق همه است دیگر تصدیق دولت نیست که در ماده قانون ذکر بشود البته وقتی این قانون بگذرد بین دولت و کمیانی مبادله خواهد شد و دولت هم آن را امضاء خواهد کرد و این خودش تصدیق است .

در هر صورت بنده این جمله رامضر میدانم هم برای حالا و هم برای آتیه و پیشنهاد هم خواهم کرد که حذف بشود .

(جمعی از نمایندگان - صحیح است)

سهام السلطان مخبر کمیسیون - در ماده بیست و پنج يك کلمه هست که باید اصلاح شود . نوشته شده : (در يك قسمت و یا کلیه چهار ایالت وجود ندارد) چهار ایالت باید تبدیل شود بچهار قطعه .

اما راجع بان قسمتی که آقای ارباب فرمودند چون این امتیاز را دولت مبادله میکند باین نظر تصدیق دولت هم در این جا نوشته شده و کمان میکنم عیبی هم نداشته باشد که این عبارت باقی باشد .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده موافقم .

رئیس - آقای تدین .

تدین - بنده هم موافقم .

رئیس آقای شریعت زاده

(اجازه)

شریعت زاده - مقصود بنده تأیید اظهارات آقای ارباب است و خواستم عرض کنم این جمله که نوشته شده دولت تصدیق میکند لزومی ندارد چون قانونی که مجلس شورای ملی وضع کرد متحتم است و دیگر تصدیق دولت را لازم ندارد و مبادله این امتیاز بین دولت و کمیانی در حکم تصدیق دولت است .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب .

(اجازه)

آقا سید یعقوب بنده گمان می کنم ایراد آقای ارباب و آقای شریعت زاده وارد نباشد چون در قانون اساسی که ملاحظه بفرمائید قوای مملکت ناشی از سه قوه است :

قوه مقننه بر قوه مجریه . قوه قضائیه
قوه مجریه دولت است و تصدین می کند
تصویب قوه مقننه را که مجلس باشد
مفهوم مخالف هم ندارد که يك وقتی بتواند
بر خلاف تصویب مجلس شورای ملی
رفتار بکند خیر نمی تواند بر خلاف تصویب
ورأی مجلس شورای ملی رفتار کند و در
واقع این يك لطف بیشتری است و بیان
میکند که معنی تصدیق دولت همان تصویب مجلس
شورای ملی است و چیز دیگری
نیست .

رئیس - آقای رئیس التجار مخالفند؟

رئیس التجار - بلی . بنده تعجب می
که چرا ما خودمان را بزحمت می اندازیم تا
بعد مفهوم مخالف و موافقت را معین کنیم
و همان طور که آقای ارباب و شریعت زاده
اظهار فرمودند لفظ تصدیق دولت رانست
بقانونی که مجلس شورای ملی وضع کرده
نمی توان نوشت چون مجلس هر چه را که
نوشت دولت باید او را تصدیق کند و لازم
نیست که ما بنویسیم دولت تصدیق میکند
این محتاج بنوشتن نیست و بنده این را
مضر میدانم .

رئیس - آقای تدین .

(اجازه)

تدین - از نقطه نظر اینکه مجلس
شورای ملی قانونی را که وضع میکند
حجتا نیست باینکه جمله (دولت تصدیق
میکند) در قانون ذکر شود بنده هم موافقم
اما البته آقایان تصدیق خواهند کرد (ر
بنده هم فعلا لازم نمی دانم در این
موضوع وارد شوم) که فلسفه ماده بیست
و پنج در اینجا يك تذکری بوده است
چون بعضی چیزها در خارج بوده است
که ممکن است در آتیه تولید زحمانی بکند
دولت و مجلس هم آن موضوعات را به چوچه
معتبر نمی دانند و ترتیب اثر قانونی بآنها
نداده اند و نخواهند داد .

بنا بر این لازم است در اینجا کلیه
دولت تصدیق می کند باشد و الا اگر
نباشد مخصوصاً توجه آقای ارباب را باین قسمت
می کنم (چون ایشان فرمودند پیشنهاد
میکند حذف شود) که اگر این کلمه
تصدیق دولت در اینجا نباشد در آتیه
تولید اشکال خواهد کرد .

بنابراین برای فرار از این محظورات
و برای اینکه تأکید بشود که هیچ دعوائی
که قانوناً معتبر باشد نسبت به هیچ قسمتی
از این چهار قطعه موجود نیست و در آتیه
هم تولید اشکال نشود لازم است این
جمله باشد و اگر حذف شود غیر مستقیم
تأیید میکند آن دعوائی غیر معتبر و غیر
قانونی را که نسبت بیک قسمتهائی از مجلس
نطقه شمال است

رئیس آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده باز عرض میکنم در اینجا لازم میدانم این جمله ذکر بشود

برای اینکه وقتی مجلس چیزی را تصویب و تصدیق کرد فوق همه است و چیزی را که مجلس تصدیق کرد دولت هم باید او را تصدیق کند.

بعلاوه وقتیکه این امتیاز مبادله می شود دولت آنرا امضاء میکند آن خودش تصدیق دولت است و اگر این جمله حذف نشود این يك سابقه میشود برای آتیه و باید ما در آتیه همیشه منتظر باشیم که دولت رأی مجلس را تصدیق کند و این را بنده بکلی مضمیدمانم

(جمعی از نمایندگان - صحیح است) رئیس - آقای مشار اعظم

(اجازه)

مشار اعظم - بنده مخالفم

رئیس - شاهزاده شیخ رئیس

(اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ رئیس - عراض بنده گفته شد

رئیس - آقای دست غیب - موافقید؟ دست غیب - مخالفم

رئیس - آقای سرکشیک زاده چطور؟ سرکشیک زاده - بنده هم مخالفم

رئیس - آقای داور

(اجازه)

داور - در استدالات آقای ارباب آن قسمتی که بنظر ایشان دلیل قطعی رسیده بود گمان میکنم این بود که اگر

ما این عبارت را در اینجا رأی بدهیم (دولت تصدیق میکند) در آتیه همیشه برای هر امری که مجلس شورای ملی رأی میدهد تصدیق دولت را لازم دانسته ایم

و باید همیشه دولت تصدیق کند که رأی مجلس شورای ملی محترم باشد.

رویهم رفته استدلال ایشان اینطور بود بجهت اینکه گفتند اگر ما امروز این عبارت را تصدیق بکنیم همیشه باید هر امری را دولت تصدیق بکند.

بنده تصور میکنم تکلیف دولت و حدود اختیارات دولت و مجلس را قانون اساسی معین میکند و اعم از اینکه امروز ما در يك فرمول (مثل اینجا) يك همچو عبارتی را بنویسیم یا ننویسیم تکلیفی را که قانون اساسی برای ما معین کرده است تغییر نمیکند و معلوم است که رأی مجلس شورای ملی همیشه قاطع و معتبر است و

ابتدا محتاج بتصدیق دولت نیست ولی چون اینجا طرف معامله مستقیم دولت مبادله و امضاء میکند با اجازه مجلس

بنابر این این فرمول اتخاذ شده است و دلایلی هم که آقای تدین فرمودند بنده میل داشتم که در آنخصوص چندان بحث نشود وارد آن نشویم.

این ماده در کمیسیون خیلی حلاجی شده است و در جزئیات آن حتی دقت کامل شده شده و هر قدر تصور بفرمائید در موضوع کوچکترین عبارات آن دقت شده و بنا زودتر بگذرد و اگر خیلی در این موضوع صحبت نشود (که ناچار يك مذاکرات مفصلی پیش بیاید که شاید بیشتر آنها صرف نظر از امرار وقت مجلس مفید هم نباشد) بهتر خواهد بود

باینجهت بنده از آقایان مخالفین این عبارت تمنی میکنم اگر ممکن باشد این ماده را باین شکل تصویب بکنند و ضرری هم نخواهد داشت.

ممکن است بگویند این يك عبارت زائدی است ولی این عبارت دلیل این نمیشود که تا دولت تصدیق نکند رأی مجلس معتبر نیست و این دلیل بنظر بنده منطقی نیست

پس بهتر این است که نگوئیم زائد است و بگذاریم باشد و بیشتر از اینوقت مجلس تلف نشود و دلایل را هم تکرار نمیکنم.

بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

بعضی دیگر - کافی نیست رئیس - آقای مشار اعظم

مشار اعظم - بنده تصور میکنم با قطعیت این موضوع که امتیازات از خصائص مجلس شورای ملی است دیگر نمیشود

هیچوقت نگران بود که وقتی يك قانونی یا يك امتیازی از مجلس شورای ملی می گذرد دولت بخواهد در آن موضوع اظهار عقیده بکند تصدیق و عدم تصدیق دولت را نسبت بقوانین باید درست دقت کرد

که چه قدر و قیمتی دارد؟ دولتی قانون را تصدیق میکند دولتی که بوظائف خودش خیلی خوب عمل کرده و دواتی که قانون را تصدیق نمیکند دولتی است که به

بوظایف خودش عمل نکرده

بنابر این در شرح قانون هیچوقت لازم نیست يك جمله ای را که اساساً معنی ندارد نوشت.

تصدیق دولت در اینجا ممکن است که اساساً مخالف قانون اساسی مخالف قانون اساسی هم باشد برای اینکه ما در قانون اساسی دیده ایم که امتیازات اختصاص بمجلس شورای ملی دارد و در کمیسیون هم بر فرض که دقت شده باشد و بقول آقای داور با دور بین نگاه شده

باشد و بنظر بنده اگر بامیکر سکوپ هم نگاه میکردند این قضیه در اطراف خودش باقی بود.

پس دولت تصدیق میکند یا نمیکند هیچوقت در يك قانونی که در مجلس شورای ملی وضع میشود و آنرا در حدود اقتدارات و اختیارات خودش تصدیق میکند نباید درج شده باشد.

خواهشی هم که آقای داور ازمی کنند که از حدود اختیارات خودمان صرف نظر کنیم هیچ مورد ندارد.

در اینجا اساساً نظر ما باختیارات مجلس شورای ملی است و مجلس شورای ملی اساساً دارای اقتدارات کاملی است که دولت ندارد و دولت نمی تواند يك يك امتیازی را بدهد

بنا بر این با ایرادی که آقای ارباب فرمودند و صراحتاً هم معلوم است که ذکر این جمله چه قدر معایب دارد نباید مخالفتی کرد و کلمه (تصدیق می کند) را باید از اینجا برداشت و عبارت را همان طور نوشت که مجلس شورای ملی اعلام میکند و اشاراتی هم که آقای تدین کردند بموضوعات بیشتر مورد توجه ما است که این کلمه را برداریم.

چون اگر ایرادی هم هست باز مناسب نیست که اسم دولت در اینجا گنجانده شود برای اینکه بدانند دولت صاحب يك چنین اختیاری نبوده است که تصدیق بکنند یا نکنند و این اختیار بامجلس شورای ملی است و اگر يك دولتی نسبت باین موضوع خواسته است يك کارهایی بکند خلاف قانون بوده است و البته آن دولت قانونی شناخته نمی شود قانون اساسی هم تصدیق نمی کند و همه دنیا هم قانون اساسی ما را محترم می شمارند.

چطور می شود برخلاف قانون اساسی اقدامی شده باشد و اگر يك همچو چیزی بشود برخلاف قانون است و قابل تصدیق نیست و بنا بر این همان طوری که آقای ارباب فرمودند اگر این کلمه از اینجا برداشته شود بهتر است.

رئیس شاهزاده شیخ رئیس (اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ رئیس - بنده گفته شد

(جمعی گفتند - مذاکرات کافی است)

بعضی اظهار نمودند کافی نیست رئیس - باید رأی بگیریم می خواهیم ببینیم عده کافی است یا خیر؟

آقای جاج میرزا عبدالوهاب عده هشتاد و چهار نفر نیست.

بین ما اختلاف است بنده هشتاد و

شش شمردم آقایان می فرمایند هشتاد و پنج نفر است آقای آقا میرزا شهاب هم می گویند هشتاد و شش نفر است.

آقایان می فرمایند هشتاد و پنج نفر است آقای آقا میرزا شهاب هم می گویند هشتاد و شش نفر است.

رئیس اسامی قرائت و حاضر و غایب می شود و معلوم خواهد شد.

(اسامی بترتیب ذیل قرائت شد)

آقای مؤتمن الملك - آقای حایری زاده (گفتند غائبند) آقای آفاشخ جلال آقای دکتر احماء السلطنه (غایب) آقای سردار فاخر آقای صدرالسلام (غایب) آقای سلطان العلماء آقای امین الشریعه آقای ضیاء الادباء آقای تدین رئیس (خطاب با آقای معظم السلطان چرا درست نمی خوانید؟ بگذارید جواب بدهند آن وقت بخوانید - دو مرتبه از سر (مجداً اسامی قرائت و حاضرین حضور خود را اعلام مینمودند)

آقای مؤتمن الملك حاضر آقای حایری زاده غائب بودند) آقای آقا شیخ جلال حاضر آقای دکتر احماء السلطنه (غایب) آقای سردار فاخر حاضر صدرالسلام (غائب) آقای سلطان العلماء حاضر آقای امین الشریعه حاضر آقای ضیاء الادباء (غائب) (در این موقع آقای سردار معظم وارد مجلس شدند)

بعضی از نمایندگان رفع اختلاف شد. رئیس - دیگر نخوانید. ضرورت ندارد. رأی می گیریم بکفایت مذاکرات آقایانی که مذاکرات را کافی می دانند قیام نمایند.

(اکثر قیام نمودند) رئیس معلوم میشود کافی است. پیش نهادها قرائت میشود. (بشرح آتی خوانده شد) بنده پیش نهاد می کنم ماده ۲۵ بترتیب ذیل اصلاح شود. مجلس شورای ملی تصویب و دولت اعلام می کند الخ - قائم مقام بنده پیش نهاد می کنم از ماده ۲۵ امتیاز نفت قسمت (دولت تصدیق می کند) حذف شود - کیخسرو و شاهرخ بنده پیشنهاد می کنم چند دقیقه تنفس داده شود و آقایان مخالفین ماده در کمیسیون حاضر شده و توضیحات با آقایان داده شود. داور بنده پیش نهاد می کنم نوشته شود دولت اعلام می کند و مجلس شورای ملی تصدیق می کند رئیس التجار -

بنده پیشنهاد می کنم که نوشته شود: مجلس تصدیق و دولت اعلام می دارد نوشته شود. یداله نظامی بنده پیش نهاد می کنم عبارت سطر اول ماده ۲۵ اینطور نوشته شود: دولت با اجازه مجلس شورای تصدیق و اعلام می کند. سر کشیک زاده رئیس - رای می گیریم پیش نهاد آقای داور... حاج عزالمالک بنده مخالفم. داور - اجازه بفرمائید چند کلمه توضیح بدهم رئیس - بفرمائید داور این پیشنهاد را که بنده کردم برای این بود که در کمیسیون مذاکرات خیلی بهتر و روشن تر خاتمه پیدا می کند و مقصود آقایان هم این است که این ماده زودتر بگذرد. بنابراین بهتر این است که مذاکرات را در کمیسیون خاتمه بدهیم و بعد از چند دقیقه که مسئله حل شد مجدداً به مجلس بیاید رئیس - ولی یاد آور میشوم رای قطعی که نمی گیرید رای می گیریم که معلوم شود کدام پیشنهاد قابل توجه است تا در آن مذاکره کنید. آقای حاج عزالمالک (اجازه) حاج عزالمالک - بنده خیال میکنم تا کمیسیون نفهمد که بکدام پیشنهاد مجلس رای می دهد نمی تواند مذاکره کند. بنابراین خوب است باین پیشنهاد ها رای گرفته شود آنگاه که قابل توجه نیست اصلاً در آنها مذاکره نشود و آن هائی که قابل توجه میشود کمیسیون مطرح کند و پیشنهاد کننده هم در کمیسیون حاضر شده و مذاکرات مینماید تا اینکه یا پیشنهاد کننده قانع میشود یا کمیسیون پس قبل از رای گرفتن به پیشنهادها مورد ندارد به کمیسیون برویم. رئیس - رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای داور آقایانی که قابل توجه میدانند قیام فرمائید. (عده قلیلی قیام نمودند) رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای ارباب مطرح است. توضیح بطریق... ارباب کیخسرو - توضیح بنده همان است که عرض کردم. رئیس - رای کمیسیون برویم. سهام السلطان - عقیده بنده این است که مجلس شورای ملی تصویب و اعلام میکند.

(پیشنهاد آقای ارباب کیخسرو و مجدداً شرح فوق خوانده شد) آقای تدین (اجازه) تدین - بنده باین پیشنهاد مخالف هستم و هیچ ضرری هم نمیبینم که ایسن جمله اینجا باشد و هیچ سکنه هم با اختیار هیئت موقته وارد نخواهد آورد و این جمله کدر اینجا نوشته شده است (دولت تصدیق می کند) معنایش این است که مجلس شورای ملی تصدیق دولت را تصویب نمیکند نه اینکه در مقابل قوه مقننه قوه مجریه گسداشته شده باشد. و سابقه هم نخواهد شد. عرض کردم یک موجبات خارجی سبب شده است که این ماده ۲۵ این جا نوشته شده است و این موجبات در تمام امتیازات یا سایر مطالب نخواهد بود. بنابراین اگر قدری باصل آن علنی که نوشتن این ماده را ایجاد کرده است توجه شود تصدیق میکنید که این جمله لازم است و ضرری هم ندارد و نفع هم خواهد داشت. رئیس - رای می گیریم قابل توجه بودن پیشنهاد آقای ارباب کیخسرو آقایانی که قابل توجه میدانند قیام فرمائید. (عده کمی برخاستند) رئیس - قابل توجه نشد. سایر پیشنهادات هم در همین زمینه بود قائم مقام پیش نهاد بنده غیر از این است. رئیس - پیشنهاد آقای قائم مقام مجدداً قرائت میشود. (شرح فوق قرائت شد) رئیس - آقای قائم مقام (اجازه) قائم مقام - بنده تصور میکنم پس از توضیحاتی که آقای ارباب دادند دیگر محتاج توضیح نیست و آن توضیحاتی را هم که آقای تدین می فرمایند نه این است که ما ملتفت آن نیستیم چرا ملتفت هستیم ولی نمی شود یک حقوقی را از مجلس شورای ملی سلب کرد و دولت نمی تواند یک چیزی را که مجلس رای می دهد و تصویب میکند تصدیق نکند. پس دولت اعلام می کند و مجلس اعلام دولت را تصویب می کند بنابراین عقیده بنده بهتر این است که اینطور نوشته شود: مجلس شورای ملی تصویب و دولت اعلام میکند.

سهام السلطان - مکرر اظهار شد که از بودن این جمله هیچ سکنه و لطمه برای مجلس وارد نمی آید. مجلس یک چیزی را تصویب می کند و دولت هم آنرا تصدیق می کند و این جمله یک چیزی نیست که ضرری داشته باشد بنابراین چون نمیتوانم قبول کنم البته هر طور که مجلس رای بدهد مطاع است. رئیس - آقای تدین (اجازه) تدین - عرض می کنم این جمله (دولت اعلام میکند) عبارة اخرای پیشنهاد آقای ارباب است و هیچ معنی ندارد جمله (دولت تصویب میکند) راجعاً قانون قرار بدهیم و اگر مقصود این است همین که امتیاز نامها را دولت مبادله می کند و امضاء میکند کافی است و این مقصود تأمین می شود ولی همانطور که عرض کردم در این امتیاز نامه دقت های زیادی شده است و مکرر ماده ۲۵ و ۲۶ مطرح شده است و با نمایندگان دولت که دو نفر از وزراء بوده اند در کمیسیون مذاکره شده بالاخره راهی که برای مصالح مملکت انفع باشد همین است که اتخاذ شده است و جمله دولت اعلام میکند بقره بنده زائد است و بهتر این بود آقایانی که این نظریات را داشتند قبلاً از اعضاء کمیسیون نفت توضیحات میخواستند بنابراین خواهش میکنم آقایان موافقت بفرمائید که این ماده ترتیبی که نوشته شده است باشد. رئیس - رای می گیریم قابل توجه بودن پیشنهاد آقای قائم مقام. کسانی که قابل توجه می دانند قیام فرمائید. (پنج شش نفر قیام نمودند) رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای رئیس التجار هم در همین زمینه است. رئیس التجار - بنده با نهایت عقیده که باین پیشنهاد دارم چون میدانم قبول نمیشود پس میگیرم. رئیس - پیشنهاد آقای میرزا ایدالله خان هم در همین زمینه است. آقا میرزا ایدالله خان - بنده هم پس میگیرم. رئیس - آقای سر کشیک زاده. پیشنهاد جناب عالی هم تقریباً در همین زمینه است. سر کشیک زاده - این پیشنهادی را که بنده کردم برای این است که جامع بین نظر مخالفین و موافقین ماده باشد بنده همچو استنباط میکنم که این جمله برای

مملکت مضر است و دلالتی که آقای تدین و داور فرمودند مناسفانه بنده را قانع نکرد. زیرا که میخواهند بفرمایند لزوم تصدیق دولت از نقطه نظر کمپانی لازم است و بنده تصور می کنم که هیچ قراردادی هیچ امتیازی - هیچ قانونی بدون اینکه مجلس شورای ملی تصویب و تصدیق کند صورت رسمیت ندارد و علاوه از موقعی که امتیاز نفت شمال در مجلس شورای مطرح شده است چه در دوره پنجم همیشه دولت هایت تریبون. بنده خوب بخاطر دارم که حتی در کابینه آقای قوام السلطنه در پشت تریبون این مسئله را اعلام و تکذیب کردند و این کافی است که ما بدولت اعلام کنیم. چون ملت و مملکت ایران یک مملکت مستقلی است و رژیم حکومت آن رژیم مشروطیت است و آنچه را که پارلمان تصدیق می کند رسمی است و اینجا جمع بین نظر تمام آقایان شده است و چون آقایان می فرمایند باینست دولت تصدیق کند - بنده پیشنهاد کردم که دولت با اجازه مجلس شورای ملی اعلام نماید. بعضی از نمایندگان - رای بگیریید. رئیس - عقیده کمیسیون چیست؟ سهام السلطان مخبر کمیسیون نمیتواند قبول کند. رئیس - رای میگیریم قابل توجه بودن این پیشنهاد. آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمائید. (چند نفری برخاستند) رئیس - قابل توجه نشد. رای میگیریم ب ماده بیست و پنج. آقایانی که ماده بیست و پنج را تصویب می کنند قیام فرمائید. (غالب نمایندگان قیام نمودند) رئیس - تصویب شد. ماده بیست و هفت. (بمضمون ذیل خوانده شد) ماده بیست و هفت: قانون مورخه سیام عقرب هزار و سیصد و شمس و اصلاح قانونی مورخه بیست و پنجم جوزا هزار و سیصد و یک شمسی و قانون بیست و سوم جوزای هزار و سیصد و سه شمسی منسوخ است و تمام قوانینی که قبل از تصویب این امتیاز مقرر شد و با مواد این امتیازنامه متناقض باشد نسبت باین امتیازنامه و اجرای آن بلا اثر است. رئیس - آقای تدین. (اجازه) تدین - بنده می خواهم

داور - بنده مخالفم. رئیس - بفرمائید. داور - بنده باین ماده در اینکه امروز رای بآن داده شود مخالفم. وقتی باین ماده بایستی رای داده شود که مواد این امتیاز را رای داده باشیم و تمام شده باشد که اول یک قانونی گذاشته باشیم بعد قوانینی را که سابق وضع کرده ایم نسخ کنیم و برداریم. بعضی از نمایندگان - صحیح است. رئیس - آقای تدین (اجازه) تدین - اولاً خواستم تذکر می بدهم: این عدد بیست و پنج و بیست و هفت که در این واپسرت نوشته شده است از نقطه نظر آن واپسرت اولی است که داده شده بود اختلافی که در عده ها تولید شده بعد مقام ریاست اصلاح خواهند کرد و در خود امتیازنامه ممکن است این (بیست و هفت) بیست و هفت بشود. اما قسمتی که آقای داور فرمودند بنده حس میکنم که غالب آقایان نمایندگان هم موافقت شاید هم مقصود این باشد که تنفس داده شود ولی اصولاً فرمایش ایشان وارد نیست بدلیل اینکه اگر این ماده بیست و هشت یک ماده قانونی متصلی میبود و یک ماده اساسی بود برای منسوخ شدن فلان قانون که لغوش لازم است آن وقت این ایراد وارد میشد ولی حالا این ماده جزء یک امتیازنامه است که مشتمل برسی ماده است و این ماده به تنهایی تأثیری ندارد وقتی این تأثیر را دارد که تمام لایحه تصویب شود و امروز به تنهایی مؤثر نیست. رئیس - آقای سر کشیک زاده. (اجازه) سر کشیک زاده - بنده یک توضیحات بیشتری از آقای مخبر میخواستم راجع بقوانینی که اینجا ذکر شده است که مقصود کدام قوانین است. سهام السلطان مخبر - عرض میکنم: در مجلس چهارم سه قانون راجع بامتیاز نفت گذشت یک قانون آن بود که اول از مجلس گذشت نسبت بکمپانی استاندارد ایل که مجلس بدولت اجازه داد که امتیازی با او منعقد کند راجع بنفت بعد از تاریخ بیست و پنجم خود را یک اصلاحی در مجلس پیشنهاد شد که با کمپانی دیگر معتبر مستقل امریکائی دولت بتواند وارد مذاکره نشود. قانون سوم همان قانونی است که در روی آن دولت مذاکره کرده و امتیاز میدهند این سه قانون گذشته بود و البته کسی که این امتیاز قلمی در مجلس

تصویب بشود آن سه قانون از رسمیت میافتد. رئیس - آقای آقا سید یعقوب. ماده مطابق آقای تدین. مخالف صحبت کند. جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است. عماد السلطنه - بنده توضیحی میخواهم اجازه میفرمائید؟ رئیس - (خطاب بمخبر کمیسیون) جوزای هزار و سیصد و سه چیست. عماد السلطنه - بنده هم همین را میخواستم بپرسم. سهام السلطان - با دوازده و سیصد و دو باشد و واپسرت اشتباه شده است. رئیس - نوشته میشود جوزای هزار و سیصد و دو دیگر اشکالی نیست (اظهاری نشد) رای میگیریم ب ماده بیست و هفت آقایانی که تصویب میکنند ماده بیست و هفت را قیام فرمائید. (اغلب نمایندگان برخاستند) رئیس - تصویب شد. ماده بیست و هشت. (بشرح ذیل قرائت شد) ماده ۲۸ - این امتیازنامه که شامل بیست و هشت ماده است نسخین و بزبان فارسی و فرانسه تحریر خواهد شد و در موقع بروز اختلاف و عدم توافق نظر فرانسه اعتبار خواهد داشت. رئیس - آقای طهرانی (اجازه) آقا شیخ محمد علی طهرانی - نظر بعضی پیش آمده که راجع بعضی از کلمات ها بود بنده لازم میدانم یک توضیحی از آقای مخبر بخواهم. میبوسد (این امتیازنامه که شامل بیست و هشت ماده است ..... (بالاخره) نسخه فرانسه اعتبار خواهد داشت) اگر نسخه فرانسه مجمل شد و اجمالی پیدا کرد همچنان که در زبان فارسی و عربی یک نکات مجمل پیدا میشود اگر در نسخه فرانسه اجمالی پیدا شد مفسر ش کیست؟ امریکائی ها هستند؟ ایرانی ها هستند؟ یا راجع بحکمیت است. بنابراین بنده تقاضا میکنم که آقای مخبر بیان نمایند در صورت اجمال نسخه فرانسه و احتیاج به بیان تفسیر آن مفسر آن که خواهد بود خود کمپانی است؟ دولت ایران است؟ مجلس شورای ملی است؟ یا حکمی است که از طرف دولت ایران و کمپانی معین خواهد شد و اگر

باین شکل و بطریق اجمال نوشته شود به کلمات بعضی هامی ماند که حالا نمیخواهم اظهار کنم. باین جهت لازم میدانم توضیح بدهم که معلوم شود. سهام السلطان مخبر - درست دقت بفرمائید کلیه اختلافاتی که بین دولت و نماینده کمپانی یا خود کمپانی پیدا شود بحکمیت مراجعه شود این هم یک قسم از آن اختلافات است البته اگر در تعبیر یا تفسیر اختلافی تولید شود بهمان ترتیبی که نوشته شده بحکمیت رجوع خواهد شد و هر چه حکم رای بدهد قاطع خواهد بود این بطور کلی است. (جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است) (پیشنهاد آقای آقا میرزا شهاب بشرح ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم اخذ رای در ماده بیست و هشت بماند تا تمام مواد از تصویب مجلس بگذرد در آنوقت باین ماده رای داده شود. آقا میرزا شهاب - حالا رای میدید که نسخه فرانسه معتبر خواهد بود در صورتی که هنوز مواد آن هم تنظیم نشده است تا چه رسد بچیزهای دیگر حالا در سر ماده بیست و هشت و ماده بیست و نه اختلاف است و معلوم نیست نسخه فرانسه هم که طبع و توزیع شده است صحیح باشد. بنابراین پیش نهاد بنده این است که این ماده بماند بعد از اینکه تمام مواد تصویب شود نسخه فرانسه را با فارسی مصوبه مجلس شورای ملی تطبیق کردند آنوقت رای گرفته شود باین ماده و الایش از آنکه چیزی وجود پیدا بکنند ما بآن رای بدهیم موضوع ندارد. رئیس - آقای تدین (اجازه) تدین - مقصود از نسخه فرانسه که طبع و توزیع شده است نیست مقصود آن نسخه است که تطبیق میشود با آنچه که مجلس شورای ملی تصویب کرده و آن را باید دولت مبادله کند. بباره آخری آن نسخه فرانسه که دولت معتبر می دانند مطابق با همین نسخه فارسی است که مجلس شورای ملی از اول تا آخر آنرا تصدیق و تصویب نموده است بنابراین جای نگرانی نیست و این پیشنهاد مورد ندارد. رئیس - شاهرزاده شیخ رئیس (اجازه) محمد هاشم میرزا شیخ رئیس - بنده موافق آقا قائم تدینم اگر مخالفی پیدا شود جواب میدهم. آقا میرزا شهاب - بچند ماده رای

می دهیم بیست و هشت تا بیست و نه؟ آقا سید یعقوب - ب مواد موجوده. رئیس - رای میگیریم به پیشنهاد آقای آقا میرزا شهاب. آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمائید. (عده قلیلی برخاستند) رئیس - قابل توجه نشد. رای میگیریم ب ماده بیست و نه بابت بدیل بیست و هشت در متن ماده بیست و نه، مجدداً قرائت می شود: (شرح ذیل خوانده شد) ماده ۲۸ - این امتیازنامه که شامل بیست و نه ماده است نسخین و بزبان فارسی و فرانسه تحریر خواهد شد و در موقع بروز اختلاف و عدم توافق نظر نسخه فرانسه اعتبار خواهد داشت. رئیس - یکی از آقایان تذکر داده است که سی ماده است ولی بیست و نه ماده است بیست و هفت ماده بوده بعد ماده اضافه شد باین طور که ماده اول و ماده بیستم تجزیه شد. حاج عزالمالک در موقع مذاکرات در کلیات حل میشود. رئیس - رای میگیریم ب ماده بیست و نه آقایانی که ماده بیست و نه را تصویب میکنند قیام فرمائید. (اغلب نمایندگان برخاستند) رئیس - تصویب شد. چند دقیقه تنفس داده میشود. (در این وقت (یک ساعت قبل از ظهر جلسه برای تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نگردید) رئیس مجلس شورای ملی - مؤتمن الملک منشی - م. شهاب - معظم السلطان جلسه پنجاهم صورت مشروح مجلس یوم یکشنبه اول سبده ۱۳۰۳ مطابق ۲۲ محرم الحرام ۱۳۴۳ (مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید) (صورت مجلس پنجشنبه سیام اسد را آقای آقا میرزا شهاب - الدین قرائت نمودند) رئیس نسبت بصورت مجلس اعتراضی هست یا خیر؟ (گفته شد - خیر) رئیس - دو فقره لایحه از طرف دولت رسید یکی راجع بوسائل نقلیه در گمرک راجع بقوانین بلدی هر کمیسیون که مجلس فرماید مراجعه شود. یک کمیسیون داخله ب قوانین مالیه ارجاع شود؟